

БОРИС АПРИЛОВ

НАСАМЕ

/разказ/

Призори, но далеч преди разсъмване, той се събуди няколко пъти с усещането, че ще се случат мистериозни неща. По едно време му се стори, че някой броди из стаите. Това не го задължаваше да стане и да затваря врати – усещанията идваха смътно, изявяваха се загадъчно и си отиваха по невъзможен за проумяване начин. Дори го повикаха, нечие присъствие му подсказваше да стане и тръгне; не каза накъде да тръгне, присъствието се отличаваше с интелигентност и, изглежда, разчиташе да се разберат без думи, но на него му се спеше и никаква сила не бе в състояние да го изтръгне от постелята. По-късно светлината на утрото извърши своето, вдигна го и той тръгна към банята. Докато миеше зъбите си, събуденият се досети за нещо и както беше с пяна в устата, премина в кухнята, включи котлона и наля вода в джезвето. Върна се при умивалника, изплю пяната, изплакна устата си. Обикновено, докато се бръснеше обмисляше всичко предстоящо за деня, или пък философстваше, а най-често скиташе – няколкото минути пред огледалото се превръщаха във вечност, малката кубатура на банята приемаше размерите на безкрайността. Изми лицето си, избърса го с мека, сменена вчера кърпа. Докато притискаше силно очите си, в тъмнината пред зениците му мина жена, после някаква конница, появи се загрижената смалена фигура на майка му, а визията завърши с тласъци на вълни по бърбров чакълест бряг. Но от ставането до този момент той си припомни редица празни и безплодни периоди от живота, неуспехите си, по-значителните си крахове. Припомни си и нещо хубаво, разбира се, но то се оказа смътно, неподатливо на изображение. И въпреки всичко, когато почна да върши равносметка, човекът си каза, че все пак живее, че горе-долу е здрав и обитава тази стара къща в подножието на планината, далеч от града, но близо до автобуса, че работното му време е кратко, че никой не му забранява да отива късно на работа – все неща, на които едва ли може да се радва и едната четвърт на човечеството. А може би по-малко от една четвърт. Това „по-малко“ сякаш го зарадва, чувствуваше страшна нужда в момента някоя дреболия да го ободри или нещо от този род, щеше му се да се усмихне поне веднъж насаме. Усмивка насаме. Да се усмихнеш, когато си сам! Как може да се случи това! Кое е в състояние да го предизвика? А в живота му е имало и подобни приключения, понякога това ставаше често, придружено дори от протягане на ръце и дълбоко, плътно поемане на сладки глътки въздух... Чу някакъв шум.

Наруга се на глас, захвърли кърпата, изтича в кухнята. Водата клокочеше чак в дъното на джезвето. Помисли си колко често му се случва туй напоследък и доля отново.

Когато доливаше, без да ще погледна през прозореца и видя човек. Човекът шареше под дюлята, облечен в износено, тъмно, неподходящо за ранната есен пардесю. На главата си непознатият носеше изпомачкана черна шапка с широка периферия.

Водата кипна повторно. Собственикът на самотната къща в подножието на планината се спусна към джезвето и постави две лъжички кафе, а секунда след това топлата течност изпълни чашката. Човекът с пардесюто в това време изчезна, нямаше

го поне в тази част на двора. Собственикът на къщата (просто не знам как да го наричаме, тъй като преди малко го бяхме нарекли събудения) взе чашката и се оттегли в стаята си. Седна в мек стол и се облегна на старо, запазило завидно достолепие наследствено бюро. Зад димящата чашка стърчеше радиоприемник. Собственикът на къщата го включи. Предаваха сутрешните новини, намесваше се далечна музика, но той не чуваше нито едното, нито другото, а чакаше да захладнее кафето. Ароматната пара в дома му и външният свят, влязъл при него чрез радиото сутрин, бяха особени усещания, пъпната връв, която го свързваше по приятен начин с всекидневието.

Посегна към копчето и оправи приемането. Беше предпочел музиката. Докато слушаше тихата мелодия и отпиваше скъпернически глътки, собственикът на къщата наблюдаваше рязко извисената планина, друга негова привилегия – да вижда, когато си ще, планината, която му се натрапваше ту зелена, ту кафява, червена и жълта, черна и бяла, или пък изчезваща – било зад далечните облаци, било зад примъкналата се до стъклата мъгла. Над планината винаги стоеше живо или мъртво небе, според атмосферните условия. Погледнеше ли направо, той виждаше електрическия стълб с лампата и порцелановите чашки. От чашките се отклоняваха двете жици. През жиците проникваше токът за дома му: топлината, удобствата. Погледнеше ли надолу, собственикът на къщата можеше да види няколко плодни дървета, трева, поточе. Поточето пронизваше двора и изчезваше, вливаше се в бързащата към града река.

Ето го.

Непознатият прекоси видимото пространство и се изправи. Собственикът на къщата притича до другия прозорец. Непознатият се приближаваше отново към дюлята, крачеше делово, сякаш му предстоеше важна работа. Главата и шапката не се виждаха, закриваха ги клоните, под дюлята обаче фигурата изплува цяла, но се обърна с гръб. Какво търсеше този човек в двора му? Докато собственикът на къщата си задаваше въпроси, непознатият се върна изведнъж по маршрута си, но не се появи в зрителното поле на другия прозорец.

Може би се е долепил до стената?

Собственикът на къщата тръгна решително надолу, отключи вратата и се озова на външното стълбище. Нямаше го. Нямаше никой. Слезе по стъпалата, упъти се към портата. Както предполагаше, оказа се заключена, винаги е заключена. Това означаваше ли, че непознатият се е прехвърлил през оградата? Когато си тръгна обратно, собственикът на къщата изтръпна. Ами ако... Той застана пред вратата на собствения си дом и извика: „Хей, има ли някой вътре?“ Защото непознатият можеше спокойно да се вмъкне в жилището по време на глупавата екскурзия до портата. „Има ли някои вътре?“ – повторно извика собственикът. Вмъкна се внимателно, дръпна вратата зад гърба си и тръгна да обикаля вътрешността.

Когато се върна при радиото, кафето в чашката беше изстинало. Отново включи музиката и седна, можеше да стои още на стола си, обръснат, освежен, ухаещ на одеколон и „Нивеа“, да прецежда глътчиците на кафето и да си мисли. Какво, по дяволите, му хрумна тази сутрин, равносметка ли му е притрябвала? За равносметка е рано, той е едва на петдесет и няколко, дори не са го пенсионирали. И като се замисли по-сериозно, разбра защо е така особен днес – беше се оставил да се утаява. Нещо неопределено, нещо като тъга и нещо като сладост, може би сладостна тъга или нежна тъга, или пък неизбежна тъга бавно и зряло се утаяваше някъде в тялото му, там, където трябва, където стават тия работи, може би в главата. Не само в главата обаче; тъгуваше цялото тяло, в тъгуването участваха дори костите му. За какво? Повдигна

рамене. За какво може да тъгува човек? Един човек може да тъгува за всичко и по всичко. Бил ли е щастлив? Когато и да е? Едва ли. Съществува ли щастието? Съмняваше се. И отново, може би за стотен път в живота му, го споходи похабената от повтаряне негова измислица, че щастливи могат да бъдат само глупаците, мисъл, която сигурно е изразена от мнозина други, но на него му е дошла по собствен път, просмукала се е някъде от глъбините на собственото му съществуване.

Вниманието му бе отклонено на няколко пъти; той мислеше за тъгата си, а очите му оглеждаха багрите. Багрите се спущаха от горе надолу, просто слизаха от планината – онази деликатна боя, която по-късно ще се превърне в пламък, но сега те кара да се взираш, за да я забележиш – по далечните листа, по гората, която се спуща подобно лава, баграта предизвикваше познати до втръсване сравнения.

Облече се, включи радиото, излезе и заключи. Като прекосяваше двора, видя непознатия. Непознатият, както преди малко, се движеше под дърветата и отправяше очи към дюлята, където зрееха тежки плодове.

– Извинете! – собственикът на къщата се окашля, усещаше някаква твърдост в гърлото си. – Какво търсите тук?

Непознатият се извърна към него. В старото пардесю и с тази черна шапка му заприлича на клоун. Небръснатото бледо лице излъчваше умора и пустота. Наподобяваше лице на несретник, лице на отвикнал да очаква нещо човек.

– Защо мълчите? – гърлото му продължаваше да се втвърдява. – Как влязохте тук?

– Не знам.

Мътен тих глас. С подобен глас би говорил човек, притиснат на земята от сандък.

– Кой сте вие?

– Не знам.

– Не знаете кой сте?

– Не знам.

– Не знаете как сте влязъл, не знаете кой сте! Какво търсите?

– Не знам.

– Ама вие сериозно ли не знаете кой сте? И ме карате да вярвам!...

– Вие пък много знаете кой сте, нали? – непознатият започна да се отдалечава. – Знаете кой сте, нали?... А сигурно знаете и какво искате?...

И си отиде, остави само спомена за голямото тъмно петно, наподобяващо пардесю и шапка.